

พลเมืองดิจิทัลในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม: การสร้างสรรค์การเรียนรู้ เพื่อความเข้าใจและการสื่อสาร*

DIGITAL CITIZENSHIP IN MULTICULTURAL CONTEXTS: DESIGNING LEARNING FOR UNDERSTANDING AND COMMUNICATION

พระสมพงษ์ ญฎฐิโก (เต่าเจ้า)¹, พระครูใบฎีกาธนู ธนawatthano², กิตติศักดิ์ แท่งทอง³,
ปุณณภพ ชมชื่น⁴ และ โยธิน ไกรษร⁵

PhraSompong Natthiko (Thaongao)¹, Phrakhrubaidika Thanoo Thanawatthano², Kitisak Thngthong³,
Punnaphop Chomchuen⁴ and Yotin Kaison⁵

¹⁻⁴คณะครุศาสตร์ สาขาสังคมศึกษา วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช

¹⁻⁴Social Studies Program, Faculty of Education, Buddhachinaraj Buddhist College,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

⁵คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ สาขาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารในยุคดิจิทัล มหาวิทยาลัยนครพนม

⁵Thai for Communication in Digital Age Program, Faculty of Liberal Arts and Sciences,
Nakhon Phanom University, Thailand

Corresponding Author's Email: yotinkaison@windowslive.com

วันที่รับบทความ : 29 มีนาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 5 เมษายน 2569; วันตอบรับบทความ : 7 เมษายน 2569

Received 29 March 2026; Revised 5 April 2026; Accepted 7 April 2026

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งสืบค้นและสังเคราะห์องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพลเมืองดิจิทัล
ในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม ภายใต้สถานะ BANI World โดยเน้นการบูรณาการศาสตร์การ
สอนสังคมศึกษาและภาษาไทยในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ในบทความได้นำเสนอการ

Citation:

* พระสมพงษ์ ญฎฐิโก (เต่าเจ้า), พระครูใบฎีกาธนู ธนawatthano, กิตติศักดิ์ แท่งทอง, ปุณณภพ ชมชื่น และ โยธิน ไกรษร.
(2569). พลเมืองดิจิทัลในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม: การสร้างสรรค์การเรียนรู้เพื่อความเข้าใจและการสื่อสาร.

วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 1550-1566.

PhraSompong Natthiko (Thaongao), Phrakhrubaidika Thanoo Thanawatthano, Kitisak Thngthong,
Punnaphop Chomchuen and Yotin Kaison. (2029). Digital Citizenship In Multicultural Contexts: Designing
Learning For Understanding And Communication. Modern Academic Development and Promotion Journal,
4(2), 1550-1566.;

DOI: <https://doi.org/10.>

<https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/>

วิเคราะห์แนวคิดของความสัมพันธ์ระหว่างพลเมืองดิจิทัล สังคมพหุวัฒนธรรม การศึกษาพหุวัฒนธรรม การสื่อสารเพื่อความเข้าใจ และการเรียนรู้เชิงบูรณาการ พร้อมชี้ให้เห็นว่าภูมิคุ้มกันทางดิจิทัล ความฉลาดทางวัฒนธรรม และสมรรถนะการปรับตัวทางวัฒนธรรม ทำหน้าที่เป็นสมรรถนะหลักที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถดำรงอยู่และมีส่วนร่วมในสังคมดิจิทัลที่มีความหลากหลายได้อย่างมีคุณภาพและมีความรับผิดชอบ นอกจากนี้ยังได้นำเสนอกรอบแนวคิดเชิงบูรณาการที่อธิบายกลไกการเชื่อมโยงระหว่างศาสตร์การสอนสังคมศึกษาและภาษาไทย ผ่านรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย ได้แก่ การเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ และการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ซึ่งล้วนมีศักยภาพในการพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ การรู้เท่าทันสื่อ และการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมในยุค BANI World ผลการสังเคราะห์ชี้ชัดว่า การบูรณาการศาสตร์การสอนสังคมศึกษาและภาษาไทยไม่ใช่เพียงแนวทางการสอนที่มีประสิทธิภาพ แต่เป็นความจำเป็นเชิงยุทธศาสตร์ในการเตรียมครูยุคใหม่ให้สามารถสร้างพลเมืองดิจิทัลที่มีคุณภาพ มีความเข้าใจในความหลากหลายทางวัฒนธรรม และสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมโลกได้อย่างสันติสุขและยั่งยืน

คำสำคัญ: พลเมืองดิจิทัล, สังคมพหุวัฒนธรรม, BANI World, การบูรณาการศาสตร์

Abstract

This article aims to explore and synthesize scholarly knowledge pertaining to the development of Digital Citizenship within a Multicultural Society under the conditions of the BANI World, with particular emphasis on the interdisciplinary integration of Social Studies and Thai Language pedagogy in Bachelor of Education programs. The article presents a conceptual analysis of the interrelationships among digital citizenship, multicultural society, multicultural education, intercultural communication, and integrated learning. It further demonstrates that Digital Immunity, Cultural Intelligence, and Cultural Adaptability serve as core competencies enabling learners to participate meaningfully and responsibly in an increasingly diverse digital society. Additionally, the article proposes an integrated conceptual framework that elucidates the linkage mechanisms between Social Studies and Thai Language

instruction through diversified pedagogical approaches, including Phenomenon-Based Learning, Experiential Learning, and Problem-Based Learning. These approaches collectively demonstrate strong potential for cultivating critical thinking skills, media literacy, and intercultural communication competencies essential for navigating the complexities of the BANI World. The synthesis findings clearly indicate that the interdisciplinary integration of Social Studies and Thai Language pedagogy is not merely an effective instructional strategy, but rather a strategic imperative for preparing next-generation educators to foster quality digital citizens who possess cross-cultural understanding and the capacity to coexist peacefully and sustainably within the global community.

Keywords: Digital Citizenship, Multicultural Society, BANI World, Interdisciplinary Integration, Bachelor of Education

บทนำ

นับตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 21 เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้แทรกซึมเข้าไปในทุกมิติของชีวิตมนุษย์อย่างไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน ไม่ว่าจะเป็นการทำธุรกรรมทางเศรษฐกิจ การแสดงออกทางวัฒนธรรม หรือแม้แต่การมีส่วนร่วมทางการเมือง ภายใต้การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ แนวคิดเรื่อง พลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship) จึงได้ถือกำเนิดขึ้นและทวีความสำคัญมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยหมายถึงบุคคลที่ไม่เพียงแต่รู้จักการใช้เทคโนโลยี หากแต่ยังมีทักษะและความรับผิดชอบในการใช้งานอย่างเหมาะสม ปลอดภัย สร้างสรรค์ และมีจริยธรรม เพื่อการมีส่วนร่วมในสังคมประชาธิปไตย (ASCD, 2024) พลเมืองดิจิทัลในความหมายนี้จึงไม่อาจจำกัดอยู่แค่การเป็นผู้ใช้เทคโนโลยีได้อีกต่อไป หากแต่เป็นผู้ที่เคารพสิทธิผู้อื่น ปกป้องข้อมูลส่วนบุคคล และใช้พื้นที่ดิจิทัลเพื่อสร้างประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม (กาญจนา เดชสม และ รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ, 2564)

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาพลเมืองดิจิทัลที่มีคุณภาพในยุคปัจจุบันมิได้ดำเนินไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของสังคมพหุวัฒนธรรม (Multicultural Society) ที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ภาษา ศาสนา และวิถีชีวิต ซึ่งก่อให้เกิดทั้งโอกาสและความท้าทายในการเรียนรู้ร่วมกัน การปฏิสัมพันธ์ในโลกออนไลน์ได้เปิดพื้นที่ใหม่ให้ผู้คนจากภูมิหลัง

ที่แตกต่างกันสามารถเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนกันได้อย่างไม่มีขีดจำกัด (ปรีลักษณ์ กลิ่นช้าง, 2565) แต่หากขาดทักษะการสื่อสารและความเข้าใจในความแตกต่างทางวัฒนธรรม พื้นที่เดียวกันนี้อาจกลายเป็นแหล่งบ่มเพาะความเข้าใจผิด ความขัดแย้ง หรือแม้แต่ความเกลียดชังได้ไม่ยาก (วิทยา สุวรรณภรณ์ และคณะ, 2565) ความท้าทายดังกล่าวยิ่งทวีความซับซ้อนขึ้นอีก เมื่อพิจารณาจากลักษณะของโลกในยุคปัจจุบันที่นักวิชาการอธิบายผ่านแนวคิด BANI World ซึ่งประกอบด้วยความเปราะบาง (Brittle) ความวิตกกังวล (Anxious) ความไม่เป็นเส้นตรง (Nonlinear) และความยากจะเข้าใจ (Incomprehensible) (Cascio, 2020, อ้างในกรรณภรณ์ รุ่งแจ้ง, 2567) ในบริบทเช่นนี้ ข้าราชการพลเรือนกระจายได้รวดเร็วจนความจริงตามไม่ทัน ความเห็นต่างในโลกออนไลน์ส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิต และวิกฤตที่ไม่มีใครคาดคิด ไม่ว่าจะเป็นการระบาดของโรคหรือความผันผวนทางเศรษฐกิจโลก ก็ปะทุขึ้นได้โดยไม่มีสัญญาณเตือน สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นเงื่อนไขที่พลเมืองดิจิทัลต้องเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมและรับมืออย่างมีประสิทธิภาพ (รตวรรณ อริญุโส และคณะ, 2567)

เมื่อพิจารณาในบริบทของการศึกษาไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตที่ทำหน้าที่ผลิตครูผู้สั่งสอน ความท้าทายเหล่านี้จึงไม่อาจมองข้ามได้ และจำเป็นต้องได้รับการตอบสนองอย่างเป็นระบบและเร่งด่วน ครูในยุคใหม่ไม่อาจหยุดอยู่แค่ความรู้ในเนื้อหาวิชาอีกต่อไป หากแต่ต้องสามารถหล่อหลอมผู้เรียนให้มีทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ การรู้เท่าทันสื่อ และการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ท่ามกลางความหลากหลาย ในแง่นี้ การบูรณาการระหว่างสาขาการสอนสังคมศึกษาและการสอนภาษาไทยจึงเป็นแนวทางที่น่าสนใจยิ่ง เพราะสังคมศึกษาทำหน้าที่เปิดมุมมองของผู้เรียนต่อบริบททางสังคม วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ที่หลากหลาย พร้อมทั้งกระตุ้นการคิดเชิงวิพากษ์และความตระหนักรู้ในคุณค่าของความแตกต่าง ส่วนภาษาไทยทำหน้าที่แปลงความเข้าใจเหล่านั้นให้กลายเป็นการสื่อสารที่มีพลัง สามารถตีความสาร สร้างสะพานความเข้าใจ และลดความขัดแย้งในสังคมที่มีความซับซ้อนได้ (อุษาศิลป์ เรืองวิไล และบัณฑิต รัตนไตร, 2566) การบูรณาการทั้งสองศาสตร์จึงเป็นรากฐานสำคัญของการสร้างพลเมืองดิจิทัลที่มีคุณภาพและพร้อมรับมือกับโลกที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

อย่างไรก็ดีเมื่อทบทวนองค์ความรู้ที่ผ่านมา พบว่างานวิชาการส่วนใหญ่ยังคงศึกษาประเด็นพลเมืองดิจิทัลในลักษณะแยกส่วน กล่าวคือ งานด้านสังคมศึกษามักมุ่งเน้นเรื่องความเป็นพลเมืองและสังคมพหุวัฒนธรรม ในขณะที่งานด้านภาษาไทยเน้นทักษะการสื่อสารและการรู้เท่าทันสื่อ โดยทั้งสองศาสตร์ยังขาดการเชื่อมโยงเข้าหากันอย่างมีเจตนาและเป็นระบบ ยิ่งไป

กว่านั้น งานวิจัยที่ศึกษาการพัฒนาพลเมืองดิจิทัลในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรมภายใต้สถานะ BANI World ยังมีจำนวนน้อยมากในการศึกษาไทย และยังขาดแคลนเป็นพิเศษในระดับ หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต อันเป็นกลไกสำคัญในการผลิตครูผู้สร้างพลเมืองในอนาคต จึงกล่าวได้ว่า ยังไม่มีการบูรณาการศาสตร์การสอนสังคมศึกษาและภาษาไทยเพื่อพัฒนาพลเมืองดิจิทัล ในบริบทดังกล่าวอย่างเป็นระบบ ช่องว่างทางวิชาการนี้จึงเป็นทั้งความจำเป็นเร่งด่วนและ โอกาสสำคัญที่บทความนี้มุ่งตอบสนอง

บนพื้นฐานของหลักการและความท้าทายที่ได้กล่าวถึงทั้งหมด บทความนี้จึงมุ่งสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาพลเมืองดิจิทัลในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรมภายใต้สถานะ BANI World โดยเน้นการบูรณาการศาสตร์การสอนสังคมศึกษาและภาษาไทยในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ด้วยความหวังว่าองค์ความรู้ที่ได้จะเป็นรากฐานให้นักการศึกษาและผู้เกี่ยวข้องสามารถนำไปพัฒนาต่อยอด เพื่อสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพและพร้อมรับมือกับโลกที่ไม่หยุดนิ่งในทุกมิติ

แนวคิดพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship)

แนวคิดพลเมืองดิจิทัลได้พัฒนาอย่างต่อเนื่องจากการมุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีอย่างปลอดภัยและการปฏิบัติตามกฎระเบียบ ไปสู่การส่งเสริมสมรรถนะที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น อันได้แก่ การคิดเชิงวิพากษ์ การใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ และการตระหนักถึงผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรมในวงกว้าง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการขยายขอบเขตของความเป็นพลเมืองดิจิทัลจากระดับพื้นฐานไปสู่การมีส่วนร่วมอย่างมีความหมายในสังคมดิจิทัลร่วมสมัย ดังที่ อพัชชา ช่างขวัญยืน และคณะ (2564) ชี้ว่าความเป็นพลเมืองดิจิทัลมิได้จำกัดอยู่เพียงการใช้เทคโนโลยีอย่างปลอดภัย หากแต่ครอบคลุมถึงทักษะการคิดขั้นสูงและการตระหนักรู้ทั้งโอกาสและความเสี่ยงในโลกดิจิทัลอย่างรอบด้าน ซึ่งเป็นฐานสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้ใช้สื่ออย่างมีความรับผิดชอบและมีจริยธรรม ทั้งนี้ แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับ กาญจนนา เดชสม และ รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2564) ที่ขยายความหมายของพลเมืองดิจิทัลไปสู่การสร้างนวัตกรรมและการมีส่วนร่วมในสังคมออนไลน์อย่างเต็มรูปแบบ แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนผ่านจาก ผู้ใช้เทคโนโลยี ไปสู่ผู้สร้างและผู้มีบทบาทในระบบดิจิทัล ในขณะที่เดียวกัน ชูชิต ชายทวีป และคณะ (2565) ได้เติมเต็มมิติทางสังคมและวัฒนธรรม โดยเน้นว่าการใช้เสรีภาพในโลกดิจิทัลจำเป็นต้องตั้งอยู่บน เหตุผลและความรับผิดชอบต่อ เพื่อป้องกันปัญหาการเผยแพร่ข้อมูลบิดเบือนและการสร้างความ

ขัดแย้งในสังคม ซึ่งประเด็นดังกล่าวมีความเชื่อมโยงกับแนวคิดของ สุวิมล พิบูลย์ (2568) ที่เสนอให้ปลูกฝังความเป็นพลเมืองดิจิทัลตั้งแต่ระดับปฐมวัย โดยเน้นการพัฒนาควบคู่กันระหว่างทักษะดิจิทัลกับทักษะชีวิตและสังคม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถดำรงตนในโลกดิจิทัลได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบททางสังคม

เมื่อพิจารณาร่วมกันจะเห็นได้ว่า แนวคิดจากนักวิชาการทั้งสี่แหล่งต่างสนับสนุนการพัฒนาพลเมืองดิจิทัลในลักษณะองค์รวม โดยเชื่อมโยงตั้งแต่การสร้างพื้นฐานด้านความปลอดภัยและจริยธรรม ไปจนถึงการพัฒนาศักยภาพในการคิด การสร้างสรรค์ และการมีส่วนร่วมในสังคมอย่างรับผิดชอบ อันเป็นรากฐานสำคัญของการดำรงชีวิตในสังคมดิจิทัลที่มีความซับซ้อนและหลากหลายยิ่งขึ้นในปัจจุบัน พลเมืองดิจิทัลที่สมบูรณ์จึงหมายถึงผู้ที่สามารถนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อสร้างประโยชน์ให้กับตนเองและสังคม มีความสามารถในการประเมินข้อมูล รู้เท่าทันสื่อ และมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์สังคมดิจิทัลที่เป็นธรรมและเท่าเทียม

ในปัจจุบัน การเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดีต้องอาศัยความสามารถในการคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) เพื่อประเมินข้อมูลข่าวสารที่หลากหลายในโลกออนไลน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาวะ BANI World ที่ข้อมูลมีความเปราะบางและไม่แน่นอน การรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) จึงเป็นทักษะสำคัญที่ช่วยให้พลเมืองดิจิทัลสามารถแยกแยะข่าวจริงจากข่าวปลอม และเข้าใจเจตนาเบื้องหลังของข้อมูลต่าง ๆ (กรรณภรณ์ รุ่งแจ้ง, 2567) นอกจากนี้การมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ (Creative Participation) ในพื้นที่ดิจิทัล เช่น การสร้างสรรค์เนื้อหาที่เป็นประโยชน์ การแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล และการร่วมมือกับผู้อื่นเพื่อแก้ไขปัญหาสังคม ก็เป็นอีกหนึ่งมิติที่สำคัญของพลเมืองดิจิทัลยุคใหม่ (กาญจนา เดชสม และ รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ, 2564) ยิ่งไปกว่านั้น พลเมืองดิจิทัลยังต้องตระหนักถึงผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรมของการใช้เทคโนโลยี เพราะการกระทำในโลกออนไลน์สามารถส่งผลกระทบต่อบุคคลและสังคมในวงกว้างได้ (ปรีลักษณ์ กลิ่นข่าง, 2565) การพัฒนาพลเมืองดิจิทัลจึงเป็นกระบวนการที่ต้องบูรณาการทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ เพื่อให้บุคคลสามารถใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการสร้างสรรค์สังคมที่ดีขึ้นได้อย่างแท้

จากแนวคิดพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship) พบว่าแนวคิดพลเมืองดิจิทัลได้เปลี่ยนผ่านจากกรอบคิดเชิงป้องกัน ไปสู่กรอบคิดเชิงสร้างสรรค์และมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญ องค์ความรู้ใหม่ที่ค้นพบคือ การเป็นพลเมืองดิจิทัลที่สมบูรณ์ในยุค BANI World ต้องอาศัยสิ่งที่คุณเขียนเรียกว่า “ภูมิคุ้มกันทางดิจิทัล” กล่าวคือ ไม่เพียงแต่รู้จักหลีกเลี่ยงภัยคุกคามออนไลน์

แต่ต้องสามารถยืดหยุ่นและปรับตัวได้ท่ามกลางกระแสข้อมูลที่เปราะบาง ไม่แน่นอน และซับซ้อน ยิ่งไปกว่านั้น พลเมืองดิจิทัลในมิตินี้ยังต้องบูรณาการตัวตนระหว่างโลกจริงและโลกเสมือนเข้าด้วยกัน โดยใช้เทคโนโลยีเป็นสะพานเชื่อมความเข้าใจระหว่างวัฒนธรรมที่หลากหลาย ไม่ใช่เพียงเครื่องมือในการรับส่งข้อมูล ความเชื่อมโยงระหว่างพลเมืองดิจิทัลและพลเมืองโลกยังบ่งชี้ว่า การพัฒนาพลเมืองดิจิทัลที่แท้จริงต้องควบคู่ไปกับการปลูกฝังจิตสำนึกสาธารณะและความรับผิดชอบต่อสังคมโลกอย่างแยกไม่ออก

สังคมพหุวัฒนธรรมและการศึกษาพหุวัฒนธรรม

สังคมพหุวัฒนธรรม (Multicultural Society) หมายถึงสังคมที่มีกลุ่มคนหลากหลายเชื้อชาติ ภาษา ศาสนา วัฒนธรรม และวิถีชีวิตอาศัยอยู่ร่วมกัน ซึ่งก่อให้เกิดทั้งโอกาสและความท้าทาย ในยุคดิจิทัล การเชื่อมโยงที่ไร้พรมแดนยิ่งทำให้ความหลากหลายนี้ปรากฏชัดเจนและมีปฏิสัมพันธ์กันมากขึ้น การทำความเข้าใจและจัดการกับความแตกต่างเหล่านี้จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ปรีลักษ์ณ กління (2565) ได้ชี้ให้เห็นว่าเทคโนโลยีดิจิทัลได้เข้ามาเป็นตัวกลางในการปฏิสัมพันธ์ สร้างพื้นที่ใหม่สำหรับการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นช่องทางที่อาจนำไปสู่ความเข้าใจผิดและความขัดแย้งได้ง่ายขึ้นหากขาดทักษะที่เหมาะสม

การศึกษาพหุวัฒนธรรม (Multicultural Education) จึงเป็นแนวคิดและกระบวนการที่มุ่งส่งเสริมความเข้าใจ ความเคารพ และการยอมรับในความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยมีเป้าหมายเพื่อลดอคติ สร้างความเท่าเทียมทางการศึกษา และเตรียมผู้เรียนให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข ซึ่งสามารถสรุปหลักการสำคัญของการศึกษาพหุวัฒนธรรมประกอบด้วย 5 ด้าน คือ

1. การบูรณาการเนื้อหา (Content Integration) หมายถึงการนำตัวอย่าง แนวคิด และมุมมองจากวัฒนธรรมที่หลากหลายมาหลอมรวมเข้ากับการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ เพื่อให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับความหลากหลายทางความคิดและเห็นคุณค่าของความแตกต่าง วลี อมาตยกุล และคณะ (2567) ชี้ว่าการผนวกวัฒนธรรมเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้เป็นรากฐานสำคัญในการเตรียมผู้เรียนให้พร้อมสำหรับการทำงานร่วมกันในบริบทสหวิทยาการ โดยกระบวนการดังกล่าวช่วยสร้างความเข้าใจร่วมกันและเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกลุ่มวัฒนธรรมที่ต่างกันอย่าง สอดคล้องกับข้อเสนอของ วิทยา สุวรรณการรัตน์ และคณะ (2565) ที่

เสนอให้ผู้จัดการเรียนการสอนนำองค์ประกอบของการสื่อสารมาประยุกต์ใช้ในการวางโครงสร้างหลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ความเข้าใจอย่างรอบด้านและสามารถสื่อสารข้ามวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การสร้างองค์ความรู้ (Knowledge Construction) หมายถึงกระบวนการที่ผู้เรียนพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับที่มาและลักษณะของความรู้ โดยตระหนักว่าความรู้มิได้เป็นข้อเท็จจริงที่เป็นกลาง หากแต่ถูกสร้างขึ้นผ่านบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่หลากหลาย การเรียนรู้ในลักษณะนี้จึงมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ วิพากษ์ และตีความองค์ความรู้ได้อย่างมีเหตุผลบนพื้นฐานของความแตกต่างทางวัฒนธรรม ดังที่ วลี อมาตยกุล และคณะ (2567) อธิบายโดยอ้างอิงแนวคิดของ Kim (2009) ว่า การเรียนรู้เชิงบูรณาการ (Integrative Learning) เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนต้องปรับตัวต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านทักษะ ทักษะคิด และความเข้าใจเชิงลึก โดยกระบวนการดังกล่าวเกิดขึ้นผ่านการเผชิญประสบการณ์ใหม่ การสะท้อนคิด และการเชื่อมโยงองค์ความรู้เดิมกับบริบททางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถสร้างความหมายใหม่และพัฒนาความเข้าใจอย่างเป็นระบบ อันนำไปสู่การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบททางสังคม

3. การลดอคติ (Prejudice Reduction) การลดอคติ (Prejudice Reduction) หมายถึงการออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาทัศนคติเชิงบวกของผู้เรียนต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนเปิดรับมุมมองที่แตกต่างและลดการตัดสินผู้อื่นบนพื้นฐานของอคติหรือความเชื่อเดิม ดังที่ วิทยา สุวรรณกรรัตน์ และคณะ (2565) ชี้ว่าอุปสรรคสำคัญประการหนึ่งของการเรียนรู้ในบริบทพหุวัฒนธรรมคือทัศนคติที่คับแคบของผู้เรียน ซึ่งส่งผลต่อการยอมรับและการสื่อสารกับผู้อื่น จึงเสนอแนวทางการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และทำความเข้าใจวัฒนธรรมของสังคมต่าง ๆ อย่างเป็นรูปธรรม อันจะช่วยลดอุปสรรคทางความคิดและเสริมสร้างความมั่นใจในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม ขณะเดียวกัน วลี อมาตยกุล และคณะ (2567) เน้นย้ำความสำคัญของการพัฒนาการรับรู้และความเข้าใจทางวัฒนธรรม (Cultural Awareness and Understanding) เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างตนเองกับผู้อื่นอย่างมีเหตุผลและเคารพในความหลากหลาย

4. การสร้างความเท่าเทียมทางการศึกษา (Equity Pedagogy) หมายถึงการปรับรูปแบบ วิธีการสอน และการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความแตกต่างระหว่าง

บุคคลของผู้เรียน ทั้งในด้านพื้นฐานทางสังคม วัฒนธรรม และรูปแบบการเรียนรู้ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างเหมาะสม ดังที่ วิทยา สุวรรณกรรัตน์ และคณะ (2565) ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนที่คำนึงถึงความคิดริเริ่มและภูมิหลังของผู้เรียน โดยเฉพาะบริบททางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อแรงจูงใจและการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ การออกแบบกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับประสบการณ์ของผู้เรียนจึงช่วยกระตุ้นให้เกิดความกระตือรือร้นและส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ ขวัญชนก อายุเย็น และคณะ (2567) แม้จะมุ่งเน้นประเด็นพลเมืองดิจิทัล แต่ได้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการตระหนักในศักยภาพและโอกาสในการเข้าถึงเทคโนโลยีที่แตกต่างกันของผู้เรียน โดยเสนอว่าการเป็นพลเมืองดิจิทัลที่พึงประสงค์ควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของการไม่เลือกปฏิบัติ และการสนับสนุนให้เกิดความเสมอภาคในการเข้าถึงทรัพยากรทางการเรียนรู้

5. การเสริมสร้างวัฒนธรรมโรงเรียนและโครงสร้างทางสังคม (Empowering School Culture and Social Structure) หมายถึงการพัฒนาและปรับปรุงบรรยากาศ รวมถึงระบบภายในสถานศึกษาให้เอื้อต่อความเปิดกว้าง การยอมรับความหลากหลาย และการมีส่วนร่วมของผู้เรียนทุกกลุ่มอย่างทั่วถึง โดยมุ่งเน้นให้การจัดการศึกษาสามารถตอบสนองต่อความแตกต่างทางวัฒนธรรมได้อย่างเป็นรูปธรรม ดังที่ วลี อมาตยกุล และคณะ (2567) ชี้ให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของสถาบันการศึกษาในการสร้างระบบสนับสนุนที่ครอบคลุม ทั้งในด้านวิชาการ จิตวิทยา และสังคม เพื่อส่งเสริมการปรับตัวของผู้เรียนในบริบทที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะการสร้างเครือข่ายทางสังคมของผู้เรียน (Student Networking) ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนต่างวัฒนธรรม เช่น การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาท้องถิ่นกับนักศึกษาต่างชาติ หรือการดำเนินโครงการจับคู่ทางวัฒนธรรม (Cultural Buddy Program) เมื่อพิจารณาในภาพรวม แนวทางดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรของสถานศึกษาไม่เพียงเป็นการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้เท่านั้น หากยังเป็นการวางโครงสร้างทางสังคมที่สนับสนุนความเท่าเทียม การยอมรับความแตกต่าง และการอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานของความเข้าใจในสังคมพหุวัฒนธรรม

การสื่อสารเป็นหัวใจสำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคดิจิทัลที่การปฏิสัมพันธ์ข้ามวัฒนธรรมเกิดขึ้นได้ง่ายและรวดเร็ว (วิทยา สุวรรณกรรัตน์ และคณะ, 2565) การสื่อสารเพื่อความเข้าใจ (Intercultural Communication) ไม่ได้หมายถึงเพียงการใช้ภาษาเดียวกัน แต่ยังรวมถึงการเข้าใจบริบททางวัฒนธรรม สัญลักษณ์และ

ความหมายแฝงที่แตกต่างกัน การขาดความเข้าใจในมิติเหล่านี้ อาจนำไปสู่ความเข้าใจผิดและการสร้างกำแพงระหว่างบุคคลและกลุ่มวัฒนธรรม ทักษะสำคัญของการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม ประกอบด้วย ความตระหนักในตนเอง ความเข้าใจในวัฒนธรรมอื่น ความสามารถในการปรับตัว การฟังอย่างตั้งใจ และการจัดการความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ ในขณะที่ภาษาไทยมีบทบาทสำคัญในฐานะเครื่องมือในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ การตีความสาร และการใช้ภาษาเพื่อสร้างความเข้าใจและความปรองดองในสังคมที่มีความหลากหลาย (อุษา ศิลป์เรื่อง วิไล และบัณฑิต รัตนไตร, 2566)

จากแนวคิดสังคมพหุวัฒนธรรมในยุคดิจิทัลข้างต้น พบว่า การศึกษาพหุวัฒนธรรมในยุค BANI ต้องก้าวข้ามการให้ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมต่าง ๆ ไปสู่การสร้างสมรรถนะการปรับตัวทางวัฒนธรรม ที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถปรับเปลี่ยนมุมมองและพฤติกรรมให้เข้ากับบริบททางวัฒนธรรมที่หลากหลายและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา นอกจากนี้ยังพบว่า การสื่อสารในโลก BANI ไม่ใช่แค่การแลกเปลี่ยนข้อมูล แต่คือการสร้างความไว้วางใจ (Trust) และความปลอดภัยทางจิตใจ (Psychological Safety) ในสถานะที่เต็มไปด้วยความไม่แน่นอนและความวิตกกังวล ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการทำงานร่วมกันและการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน ส่วนหลักการของการศึกษาพหุวัฒนธรรมที่ประกอบด้วย การบูรณาการเนื้อหา การสร้างองค์ความรู้ การลดอคติ การสร้างความเท่าเทียมทางการศึกษา และการเสริมสร้างวัฒนธรรมโรงเรียน ล้วนมีความสำคัญในการเตรียมผู้เรียนให้พร้อมรับมือกับความซับซ้อนของสังคมพหุวัฒนธรรมในยุคดิจิทัล

BANI World กับการศึกษายุคใหม่

โลกในปัจจุบันได้ก้าวเข้าสู่ยุคที่เรียกว่า BANI World ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดที่อธิบายถึงสภาพแวดล้อมที่มีความเปราะบาง (Brittle) ความวิตกกังวล (Anxious) ความไม่เป็นเส้นตรง (Nonlinear) และความยากจะเข้าใจ (Incomprehensible) (Cascio, 2020, อ้างใน กรรณภรณ์ รุ่งแจ้ง, 2567) สถานะนี้ส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วนของสังคม รวมถึงภาคการศึกษา ซึ่งต้องปรับตัวเพื่อเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนสามารถรับมือกับความไม่แน่นอนและความซับซ้อนที่เพิ่มขึ้น ในโลก BANI การศึกษาไม่สามารถยึดติดกับรูปแบบเดิม ๆ ที่เน้นการท่องจำและทำตามคำสั่งได้อีกต่อไป แต่ต้องมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหา การปรับตัว ความยืดหยุ่น การสื่อสาร และความฉลาดทางวัฒนธรรม เพื่อให้ผู้เรียน

เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตที่สามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว (รตวรรณ อรัญ ไสว และคณะ, 2567)

ลักษณะทั้งสี่ของ BANI World ต่างมีนัยสำคัญต่อการจัดการศึกษา กล่าวคือ ความเปราะบาง (Brittle) สะท้อนให้เห็นว่าระบบต่าง ๆ อาจพังทลายลงได้ง่ายจากเหตุการณ์ที่ไม่คาดฝัน ไม่ว่าจะเป็นการระบาดของโรคหรือวิกฤตเศรษฐกิจโลก การศึกษาจึงต้องเตรียมผู้เรียนให้มีความสามารถในการฟื้นตัวและปรับตัวได้ ความวิตกกังวล (Anxious) บ่งชี้ว่าความไม่แน่นอนของโลกส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิต การศึกษาจึงต้องส่งเสริมทักษะการจัดการอารมณ์ และสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ปลอดภัย ความไม่เป็นเส้นตรง (Nonlinear) แสดงให้เห็นว่าเหตุการณ์ไม่ได้เกิดขึ้นตามลำดับที่คาดเดาได้ การศึกษาจึงต้องส่งเสริมการคิดนอกกรอบและการมองเห็นความเชื่อมโยงที่ซับซ้อน และความยากจะเข้าใจ (Incomprehensible) สะท้อนถึงปริมาณข้อมูลมหาศาลที่ทำให้ยากต่อการตัดสินใจ การศึกษาจึงต้องพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการสังเคราะห์องค์ความรู้ (รตวรรณ อรัญไสว และคณะ, 2567)

แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาพลเมืองดิจิทัลในโลก BANI จึงต้องมุ่งเน้นการสร้างสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับการอยู่รอดและเติบโตในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยครอบคลุมการเรียนรู้ที่เน้นสมรรถนะ (Competency-Based Learning) ที่เปลี่ยนจากการเน้นเนื้อหาไปสู่การพัฒนาความสามารถที่นำไปใช้ได้จริง (Fullan, 2014) การเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) ที่ผสมผสานการเรียนรู้ในห้องเรียนกับแพลตฟอร์มดิจิทัล (UNESCO, 2023) การเรียนรู้แบบโครงงาน (Project-Based Learning) ที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือแก้ปัญหาจริงในสังคม (Partnership for 21st Century Learning, 2019) และการปลูกฝังทัศนคติการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างต่อเนื่อง (ASCD, 2024)

สมรรถนะสำคัญที่พลเมืองดิจิทัลในยุค BANI World ต้องพัฒนา ได้แก่ สมรรถนะการคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem-Solving) สมรรถนะการปรับตัวและความยืดหยุ่น (Adaptability and Resilience) สมรรถนะการสื่อสารและการทำงานร่วมกัน (Communication and Collaboration) โดยเฉพาะในสังคมพหุวัฒนธรรมที่ผู้คนมีความหลากหลายทางความคิดและภูมิหลัง (UNESCO, 2023) สมรรถนะความฉลาดทางวัฒนธรรม (Cultural Intelligence) ที่ช่วยให้พลเมืองดิจิทัลสามารถปฏิสัมพันธ์กับผู้คนจากทั่วโลกได้อย่างเหมาะสม และสมรรถนะการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and

Innovation) ที่เป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนสังคมในยุคดิจิทัล (Partnership for 21st Century Learning, 2019)

องค์ความรู้ใหม่ที่ค้นพบในประเด็นนี้คือ BANI World ไม่ได้เป็นเพียงบริบทภายนอกที่การศึกษาต้องปรับตัวรับมือ แต่เป็นโอกาสในการออกแบบการศึกษาที่มีความหมายและลึกซึ้งยิ่งขึ้น กล่าวคือ ความเปราะบาง (Brittle) สอนให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของความยืดหยุ่นและการฟื้นตัว ความวิตกกังวล (Anxious) กระตุ้นให้เกิดการพัฒนาทักษะด้านสุขภาพจิตและการจัดการอารมณ์ ความไม่เป็นเส้นตรง (Nonlinear) เปิดพื้นที่ให้กับการคิดสร้างสรรค์และการแก้ปัญหาเชิงซับซ้อน และความยากจะเข้าใจ (Incomprehensible) ส่งเสริมการพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการสังเคราะห์ข้อมูลจากหลายแหล่ง นอกจากนี้ยังพบว่า การศึกษาในยุค BANI World จำเป็นต้องเปลี่ยนจากการผลิตผู้รู้ (Knowledge Consumer) ไปสู่การสร้างผู้สร้างความรู้ (Knowledge Creator) ที่สามารถนำความรู้จากหลากหลายศาสตร์มาสังเคราะห์และสร้างคุณค่าใหม่ได้อย่างสร้างสรรค์ในบริบทที่ไม่แน่นอน

การเรียนรู้เชิงบูรณาการและความจำเป็นในการบูรณาการศาสตร์

ในโลกที่ข้อมูลข่าวสารท่วมท้นและปัญหาต่าง ๆ มีความเชื่อมโยงกันอย่างซับซ้อน การเรียนรู้แบบแยกส่วนตามรายวิชาอาจไม่เพียงพอต่อการเตรียมผู้เรียนให้พร้อมรับมือกับความท้าทาย การเรียนรู้เชิงบูรณาการ (Integrated Learning) จึงเข้ามามีบทบาทสำคัญในการช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้จากศาสตร์ต่าง ๆ เพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์รอบตัวได้อย่างลึกซึ้งและรอบด้าน ดังที่ กาญจนา เดชสม และ รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2564) ได้สนับสนุนประเด็นเรื่องการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ต้องเปลี่ยนกระบวนทัศน์แบบดั้งเดิมไปสู่กระบวนทัศน์ใหม่ โดยเน้นการเรียนรู้แบบบูรณาการสหวิชาการและการสร้างทักษะที่จำเป็น เช่น ความคิดสร้างสรรค์และการสื่อสารที่ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคดิจิทัลที่พลเมืองต้องเผชิญกับข้อมูลที่หลากหลายและบางครั้งขัดแย้งกัน การบูรณาการความรู้จะช่วยให้ผู้เรียนมีกรอบคิดในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการคิดเชิงวิพากษ์และการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล

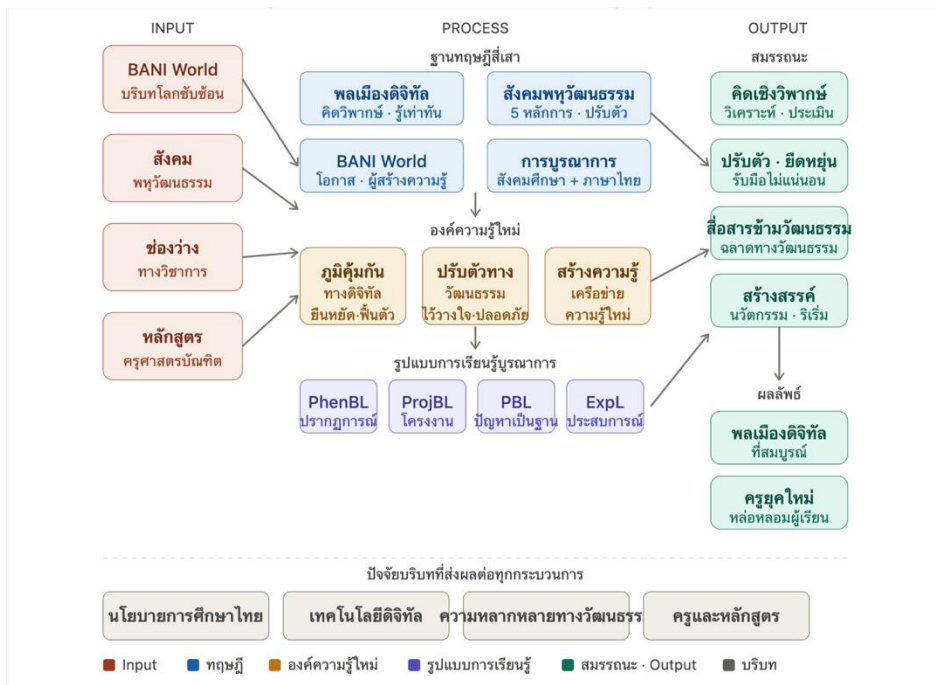
การบูรณาการศาสตร์ไม่ได้หมายถึงเพียงการนำหลายวิชามาสอนรวมกัน แต่เป็นการหลอมรวมแนวคิด วิธีการ และมุมมองจากศาสตร์ต่าง ๆ เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถตอบสนองต่อความท้าทายในโลกปัจจุบัน (Partnership for 21st Century Learning, 2019)

ตัวอย่างที่ชัดเจนคือการทำความเข้าใจปัญหาข่าวปลอม (Fake News) ซึ่งไม่ได้อาศัยเพียงความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ แต่ยังต้องอาศัยความรู้ด้านสังคมวิทยา จิตวิทยา การเมือง และภาษาศาสตร์เพื่อวิเคราะห์สาเหตุ ผลกระทบ และแนวทางป้องกันอย่างรอบด้าน (อุษา ศิลป์เรื่องวิไล และบัณฑิต รัตน์ไตร, 2566) การบูรณาการศาสตร์ยังช่วยส่งเสริมการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ทั้งการคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการทำงานร่วมกัน ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับพลเมืองดิจิทัลในโลก BANI (Fullan, 2014)

ในบริบทนี้ การบูรณาการระหว่างสังคมศึกษาและภาษาไทยจึงเป็นแนวทางที่มีศักยภาพสูง สังคมศึกษาช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจบริบททางสังคม วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และการเมืองที่หลากหลาย ส่งเสริมการคิดเชิงวิพากษ์ และการตระหนักถึงสิทธิและความรับผิดชอบของพลเมือง ในขณะที่ภาษาไทยเป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสาร การตีความ การวิเคราะห์ และการสร้างสรรค์สาร ที่ช่วยให้ผู้เรียนใช้ภาษาเพื่อสร้างความเข้าใจและลดความขัดแย้งในบริบทที่หลากหลายทางวัฒนธรรม (อุษา ศิลป์เรื่องวิไล และบัณฑิต รัตน์ไตร, 2566) เมื่อนำสองศาสตร์นี้มาบูรณาการกัน จะเกิดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมซึ่งกันและกัน เช่น การใช้ทักษะทางภาษาไทยในการวิเคราะห์และอภิปรายประเด็นทางสังคมที่ซับซ้อน หรือการใช้ความรู้ทางสังคมศึกษาเป็นบริบทในการสร้างสรรค์งานเขียนหรือสื่อดิจิทัลที่สะท้อนความเข้าใจในความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Ohler, 2010)

รูปแบบการบูรณาการที่เหมาะสมในบริบทนี้ ได้แก่ การบูรณาการแบบสหวิทยาการ (Interdisciplinary Integration) ที่เชื่อมโยงแนวคิดและทักษะจากสังคมศึกษาและภาษาไทยเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ การเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon-Based Learning) ที่นำประเด็นร่วมสมัยมาเป็นโจทย์ให้ผู้เรียนได้สืบเสาะและหาคำตอบโดยใช้ความรู้จากหลายศาสตร์ การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง เช่น การทำโครงการเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นหรือการสร้างสื่อดิจิทัลเพื่อส่งเสริมความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม (วิทยา สุวรรณการรัตน์ และคณะ, 2565) และการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) ที่นำสถานการณ์ปัญหาในชีวิตจริงมาให้ผู้เรียนได้ร่วมกันวิเคราะห์และหาแนวทางแก้ไขโดยใช้ความรู้จากทั้งสองศาสตร์ การบูรณาการการเรียนรู้เหล่านี้จะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาเป็นพลเมืองดิจิทัลที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างเข้าใจและสร้างสรรค์

องค์ความรู้ใหม่ที่ค้นพบในประเด็นนี้คือ การบูรณาการระหว่างศาสตร์การสอนสังคมศึกษาและภาษาไทยก่อให้เกิดสิ่งที่คุณเขียนเรียกว่า “เครือข่ายความรู้” (Knowledge Network) ที่เชื่อมโยงทักษะการวิเคราะห์สังคมเข้ากับทักษะการสื่อสารเพื่อสร้างพลเมืองดิจิทัลที่มีความสามารถรอบด้าน และภาษาไทยในฐานะเครื่องมือทางการสื่อสารมีบทบาทสำคัญในการแปลงความเข้าใจทางสังคมให้กลายเป็นการกระทำที่สร้างสรรค์และมีความรับผิดชอบในพื้นที่ดิจิทัล การบูรณาการดังกล่าวจึงไม่ใช่เพียงการผสมผสานเนื้อหาวิชา แต่เป็นการสร้างกระบวนการคิดแบบสหวิทยาการ (Interdisciplinary Thinking) ที่ช่วยให้ผู้เรียนมองปัญหาจากหลายมุมมองและสร้างทางออกที่ครอบคลุม ซึ่งเป็นสมรรถนะหลักที่จำเป็นสำหรับพลเมืองดิจิทัลในยุค BANI World นอกจากนี้ รูปแบบการบูรณาการที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ และการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ล้วนเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาสมรรถนะที่ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน

ภาพที่ 1 โมเดลการพัฒนาพลเมืองดิจิทัลในสังคมพหุวัฒนธรรม ยุค BANI World

สรุป

จากการสังเคราะห์องค์ความรู้ทั้งหมดที่นำเสนอในบทความนี้ ปรากฏชัดเจนว่าการการพัฒนาพลเมืองดิจิทัลในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรมภายใต้สถานะ BANI World เป็นกระบวนการที่มีความจำเป็นเร่งด่วน ซึ่งต้องอาศัยความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในหลากหลายมิติ โดยสามารถจำแนกออกเป็น 2 ด้านหลัก ดังต่อไปนี้

1. ด้านความจำเป็น ประเทศไทยกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลอย่างรวดเร็วในขณะที่สังคมมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมสูง การเตรียมความพร้อมให้ครูสามารถพัฒนาพลเมืองดิจิทัลที่มีคุณภาพจึงเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาประเทศในระยะยาว ในด้านความท้าทาย การสังเคราะห์พบว่าอุปสรรคสำคัญมี 3 ประการ ได้แก่ 1) ครูผู้สอนยังขาดความเข้าใจที่ลึกซึ้งในแนวคิดพลเมืองดิจิทัลและทักษะในการจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการ 2) หลักสูตรครุศาสตร์บัณฑิตยังคงแยกส่วนตามสาขาวิชา ทำให้ขาดกลไกในการบูรณาการศาสตร์อย่างเป็นระบบ และ 3) การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่รวดเร็วทำให้หลักสูตรและสื่อการเรียนรู้ล้าสมัยอยู่เสมอ

2. ด้านประโยชน์ต่อการศึกษา การสังเคราะห์ครั้งนี้มีคุณค่าในสามมิติที่สำคัญ มิติแรกคือการนำเสนอกรอบแนวคิดเชิงบูรณาการที่เชื่อมโยงพลเมืองดิจิทัล สังคมพหุวัฒนธรรม และ BANI World ไว้ในกรอบเดียวกันอย่างเป็นระบบ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบหลักสูตรครุศาสตร์บัณฑิต มิติที่สองคือการเสนอรูปแบบการบูรณาการศาสตร์การสอนสังคมศึกษาและภาษาไทยที่มีฐานหลักฐานทางวิชาการรองรับ ซึ่งเป็นแนวทางใหม่ที่ยังขาดการศึกษาอย่างเป็นระบบในบริบทการศึกษาไทย และมิติที่สามคือการเสนอข้อเสนอเชิงนโยบายที่ครอบคลุมและปฏิบัติได้จริง ครอบคลุมตั้งแต่การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาสมรรถนะครู ไปจนถึงการจัดการเรียนรู้และการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม อันจะนำไปสู่การสร้างพลเมืองดิจิทัลที่มีคุณภาพ และสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างสันติสุขและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กรรณภรณ์ รุ่งแจ้ง. (2567). VUCA สู่ BANI: ความท้าทายของการจัดการศึกษาปฐมวัย. วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, 9(1), 282–291.

- กาญจนา เดชสม และ รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ. (2564). การพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักเรียนในศตวรรษที่ 21. *วารสารมหาวิทยาลัยพายัพ*, 31(1), 151-163.
- ชูชิต ชายทวีป, พิศณี พรหมเทพ และ ธนิษฐา สมัย. (2565). ทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ*, 16(3), 147-160.
- ปรีลักษณ์ กลิ่นช้าง. (2565). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมยุโรปในสังคมพหุวัฒนธรรม: กรณีศึกษารายวิชาการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. *Journal of Information and Learning*, 33(1), 55-68.
- รตวรรณ อรัญไสว, เจริญ กระจ่างรส และ กิตติยากร เสนาการ. (2567). พลิกเกมความเป็นผู้นำในยุค BANI: ทักษะและสมรรถนะสู่อนาคต. *Education Journal of Nakhon Si Thammarat Rajabhat University*, 3(2), 1-8.
- วลี อมาตยกุล, จิรศักดิ์ สุรงค์พิพรรณ และ ละมุล รอดขวัญ. (2567). การผสมผสานวัฒนธรรมการสื่อสารและการปรับตัวของนักศึกษาต่างชาติระดับอุดมศึกษา. *วารสารมณีเชษฐารามวัดจอมมณี*, 7(4), 1080-1097.
- วิทยา สุวรรณกรรัตน์, ปิยวัช วสุสิริกุล และ สุพิชฌาย์ ทวีธนวิริยา. (2565). การประยุกต์ใช้การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมในการจัดการเรียนการสอนภาษาจีน. *Journal of Sinology*, 16(1), 172-196.
- สุวิมล พิบูลย์. (2568). การวิเคราะห์ความเสี่ยงของเด็กระดับปฐมวัยสู่ความเป็นพลเมืองดิจิทัล. *วารสารสหวิชาการงานวิจัยและนวัตกรรมสังคม*, 1(2), 54-65.
- อพัชชา ช่างขวัญยืน, รุจโรจน์ แก้วอุไร, วินัย วงษ์ไทย และ เอื้อมพร หลินเจริญ. (2564). การจัดการเรียนเชิงรุกเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัล. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนครสวรรค์*, 23(3), 452-465.
- อุษา ศิลป์เรืองวิไล และ บัณฑิต รัตนไตร. (2566). การสอนภาษาไทยเพื่อส่งเสริมการสื่อสารในสังคมพหุวัฒนธรรม. *วารสารภาษาและวัฒนธรรม*, 42(1), 50-65.
- ASCD. (2024). *It's time to get serious about digital citizenship education*. เรียกใช้เมื่อ 1 มีนาคม 2569 จาก <https://www.ascd.org/el/articles/its-time-to-get-serious-about-digital-citizenship-education>

Fullan, M. & Langworthy, M. (2014). *A Rich Seam: How New Pedagogies Find Deep Learning*. Vol.1. London: Pearson.

Ohler, J. B. (2010). *Digital community, digital citizen*. Corwin.

Partnership for 21st Century Learning. (2019). *Framework for 21st century learning*. Battelle for Kids.

UNESCO. (2023). *Education for sustainable development goals: Learning objectives*. UNESCO Publishing.